

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Tryggare pedagoger i förskolans dramaundervisning -

Ett utvecklingsarbete om pedagogers förutsättningar och möjligheter att använda drama.

Namn: Amanda Fernberg och Lisa Wålm Andersen

Program: Förskolläraryrket, för studenter
med yrkeserfarenhet inom förskola/förskoleklass

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXV2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2023
Handledare: Monica Frick Alexandersson
Examinator: Jennie Sivenbring

Nyckelord: *Förskola, trygghet, drama, pedagoger, förskollärare, självkänsla, utvecklingsarbete, aktionsforskning.*

Abstract

Den här studien syftar till att utveckla pedagogers möjligheter att använda drama i förskolan. En förhoppning är även att pedagogernas trygghet inför att använda drama i verksamheten, ska öka genom detta utvecklingsarbete. Vid tidigare arbetsplatser har vi upplevt att drama som estetisk uttrycksform inte får lika mycket tid i verksamhetens schema som till exempel bild eller sång. Något som, enligt pedagogerna som deltog i studien, beror på osäkerhet och brist på kompetens inom området. Tidigare forskning visar att förskollärarytbildningen har ändrats genom åren och att kunskapen om de olika estetiska uttrycksformerna varierar, beroende på när förskollärarna studerade och hur kursens innehåll såg ut. Dessa resultat framkom i en studie som utfördes av Lindqvist (2019).

Därför genomförs i den här studien ett utvecklingsarbete på en förskola där vi har använt oss av aktionsforskning. Detta kan jämföras med en spiral som tar sin början i ett vardagligt problem som har identifierats i verksamheten. Utifrån det problemet eller behovet finns sedan möjlighet att skapa en förändring. Aktionsforskning bygger på stegen: planera – agera – observera.

I resultaten framkom det att samtliga pedagoger som deltog i studien ansåg att det krävdes en ansträngning hos pedagogerna för att skapa utrymme för dramaundervisning i verksamheten och att det inte fanns samma förutsättningar som för andra ämnen i den dagliga undervisningen. Pedagogerna som genomförde aktionerna på förskolan fick i förväg ta del av tidigare forskning om drama i förskolan samt att hen fick stöttning och vägledning av oss. Detta är ett exempel på hur man skulle kunna ge pedagogerna kompetensutveckling, för att i förlängningen skapa trygghet och möjliggöra för dramaaktiviteter i den dagliga verksamheten.

Förord

Vi vill tacka alla pedagoger som deltagit i utvecklingsarbetet samt i intervjuerna, att ni har delat med er av er tid och era erfarenheter. Det har bidragit till många intressanta reflektioner till vårt arbete. Vi tackar alla vårdnadshavare som gett ert medgivande till att era barn får vara med i utvecklingsarbetet, och stort tack till alla barn som deltog, utan er hade det inte blivit någon dramaktivitet där vi kunde fokusera på pedagogens roll.

Vi vill även tacka vår handledare Monica Frick Alexandersson som har varit ett stort stöd under denna period. Stort tack för att du har väglett oss under arbetets gång.

Göteborgs universitet, december 2023.

Amanda Fernberg och Lisa Wålm Andersen

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar	5
2 Tidigare forskning.....	5
2.1 Förutsättningar för drama i förskolan	6
2.2 Syfte med drama i förskolan	7
2.3 Interaktion mellan pedagoger och barn i förskolan	7
2.4 Kompetensutveckling	8
2.5 Sammanfattning	8
3 Teoretisk utgångspunkt	9
3.1 Mediering.....	9
3.2 Den proximala utvecklingszonen	10
3.3 Scaffolding.....	10
4 Metod och genomförande	10
4.1 Aktionsforskning	10
4.2 Urval	11
4.3 De etiska aspekterna	12
4.4 Intervju.....	12
4.5 Observation.....	13
4.6 Kollegiala samtal	13
4.7 Bearbetning och analys av data	13
4.8 Process	14
4.9 Analysmetod	15
5 Resultat.....	16
5.1 Pedagogernas förutsättningar.....	16
5.2 Möjliggöra för ämnet drama.....	18
5.3 Stöttning och kompetensutveckling.....	20
5.4 Pedagogens roll.....	21

6	Avslutande diskussion.....	22
6.1	Resultatdiskussion	22
6.2	Metoddiskussion	23
6.3	Vidare forskning	24
7	Referenslista.....	25
8	Bilagor	28
8.1	Samtyckesblankett till vårdnadshavare.....	28
8.2	Samtyckesblankett till pedagoger	30
8.3	Intervjufrågor	32

1 Inledning

Denna studie handlar om ett utvecklingsarbete där vi vill undersöka vad som skapar förutsättningar för pedagogerna att ha drama i sin undervisning i förskolan, samt skapa oss en förståelse för vilken typ av kompetensutveckling och stöttning som pedagogerna behöver. Vi har en förhoppning om när studien är genomförd, så ska intresset för drama ha ökat hos pedagogerna som deltog i studien.

Förskolans läroplan ”Läroplan för förskolan” (Lpfö 18, 2018) skriver fram att utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Varje barn ska ges förutsättningar att utveckla förmåga samt att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans (Lpfö 18, 2018, s.14). Trots detta är våra tidigare erfarenheter från olika förskolor att drama inte alltid är en självklar del i undervisningen i förskolan, även fast det står skrivet i förskolans läroplan (Lpfö 18, 2018) att vi ska arbeta med det. I förskolan ska barnen erbjudas en trygg omsorg som stimulerar deras utveckling och lärande, där omsorg, utveckling och lärande skapar en helhet i verksamheten utifrån barnens behov (SFS 2010:800 8 Kap 2 §). Barnen ska genom sin utbildning ges möjlighet att uppleva, gestalta och kommunicera olika estetiska uttrycksformer som drama, både som en metod i förskolan för att främja barnens utveckling och lärande, samt som ett innehåll (Lpfö 18, 2018).

Tidigare forskning har visat att kunskaper om, samt förmågorna att undervisa i estetiska uttrycksformer skiljer sig åt hos förskollärare beroende på vad de har fått ta del av för kunskaper inom området i sin tidigare utbildning. En artikel som belyser detta är skriven av Lindqvist (2019) där en studie genomfördes vid ett svenskt lärosäte med femtiosex förskollärarstudenter som under termin tre fick delta i reflektionsuppgifter. Syftet med Lindqvist (2018) artikel var att tolka och förstå förskollärarstudenters reflektioner över sin lärprocess i dans, rörelse och drama. Studenterna som deltog i studien skulle reflektera kring en estetik kurs som innehöll dessa ämnen. Dessa reflektioner analyserades sedan utifrån lärandeteorin och utifrån detta framkom det att många pedagoger upplever det även som väldigt utmanande och svårt att undervisa i estetiska uttrycksformer (Lindqvist, 2019). Vilket vi även kan koppla till Asplund (2008) som utgår ifrån utvecklings- och variationsteorin i sin artikel där det lyfts att kunskap och kompetensutveckling är viktiga förutsättningar för att skapa en större trygghet hos pedagogerna i sin dramaundervisning.

Jonsson (2013) belyser i sin avhandling att fokus ställs på lärarens ansvar för innehåll och kvalitet i verksamheten. Empirin i studien bestod av intervjuer och videoinspelningar. Den kvalitativa studien visar att de vuxna i förskolan är den mest betydelsefulla faktorn för barns utveckling och lärande, där lärarens kunskaper, utbildning och attityder framställs som avgörande för barns möjlighet att utvecklas socialt, kognitivt och språkligt och för hur växandet formas hos barnen (Jonsson, 2013).

I barnkonventionen läser vi om barnens yttrandefrihet och rätten till att uttrycka sig på olika sätt, där konst är ett av sätten (UNICEF, Sverige, 2018). Förskolläraren har ett ansvar att skapa förutsättningar så att varje barn ska kunna uppleva att det är meningsfullt och roligt att arbeta med drama. Då skapas en lust hos barnen där de ges möjlighet att utvecklas, bygga upp tillitsfulla relationer och trygghet i gruppen (Lpfö 18, 2018). Vi anser därför att det är viktigt att undersöka hur dramaundervisningen kan se ut och vad som krävs för att fler pedagoger ska vilja och våga använda sig av drama i förskolan.

1.1 Bakgrund

Utifrån våra egna erfarenheter vid de arbetsplatser som vi har haft vid olika förskolor, ser och upplever vi att drama oftast inte får samma utrymme i planeringen som de andra estetiska uttrycksformerna.

I skollagen (SFS 2010:800 Kap 1 §3) skrivs det fram att utbildningen i förskolan ska syfta till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I förskolans läroplan (Lpfö 18, 2018) skrivs det fram att det är förskolans uppdrag att bedriva undervisning i verksamheten som stimulerar och utmanar barnen utifrån läroplanens mål och riktlinjer i syfte att uppnå utveckling och lärande (Lpfö 18, 2018). Vidare beskrivs hur barns lärande och utveckling sker hela tiden och att undervisningen därför ska utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant. Det är då förskollärarens ansvar att undervisningen bedrivs målinriktat och med ett pedagogiskt innehåll.

I detta utvecklingsarbete riktas fokus på hur vi kan skapa förutsättningar så att drama får en större plats samt undersöka vilken typ av stöttning som behövs så att de pedagoger som inte är så trygga med att arbeta med drama i förskolan, ska kunna känna mer trygghet i att utöva drama med sin barngrupp.

I vårt urval av förskola, så valde vi en förskola där en av oss har en känd ingång. Utvecklingsarbetet kommer att genomföras på en avdelning med åtta barn i åldrarna ett till två år. Fokus är på pedagogens roll, där vi vill se hur dramaundervisningen kan utvecklas med hjälp av stöttning, redskap, material och hur pedagogen interagerar med barnen genom språket, både verbalt och icke verbalt.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka pedagogers förutsättningar, utveckla deras möjligheter samt öka deras trygghet inför att använda drama, för att barnen i förlängningen ska få ta del av mer kvalitativ dramaundervisning i förskolan.

1.3 Frågeställningar

1. Vilka förutsättningar menar pedagogerna att det finns för att bedriva drama och hur talar de om det utrymme som dramaundervisningen ges i förskolan?
2. Vad sker när en pedagog stöttas och kompetensutvecklas att utöka drama i sin undervisning?
3. Hur kan pedagogerna möjliggöra för ämnet drama och utveckla sin trygghet inför att använda drama i den dagliga verksamheten?

2 Tidigare forskning

Vi gör inte anspråk på att sammanställa ett helt forskningsfält, utan vi kommer att beskriva den utvalda forskning som vi anser vara relevant att nämna med utgångspunkt av vår studies problemområde, dess syfte och frågeställningar. Vid vår sökning av tidigare forskning använde vi oss av sökfunktionen "Supersök" via Göteborgs universitetsbibliotek, där sökte vi på orden *Drama*, *Dramaundervisning*, *Förskola*, *Förskollärare*, *Pedagog*, *Preeschool*,

Självkänsla, Självförtroende, Trygghet, Kindergarden och *Aktionsforskning*. Vår sökstrategi var att vi sökte på svenska och engelska artiklar, andra avgränsningar som vi använde oss av var att söka efter årtal från 2000-talet, för att de skulle ha relevans för vår studie, och ge oss möjlighet att se hur tidigare forskning kring drama ser ut.

2.1 Förutsättningar för drama i förskolan

I nedanstående forskningsartiklar diskuteras det hur kunskap och utbildning är en grundläggande förutsättning för förskollärare, för att de ska kunna känna trygghet i att genomföra aktiviteter med drama i verksamheten. Forskningsfältet kan anses relevant då syftet med vår studie är att undersöka pedagogernas förutsättningar i dramaundervisningen.

I en studie av Lindqvist (2019) undersöktes hur förskollärarytbildningen har förändrats under åren samt hur den har utvecklats för att skapa fler möjligheter till ökad kunskap inom de estetiska uttrycksformerna. För de som tidigare utbildat sig till förskollärare, är kunskapen om de olika estetiska uttrycksformerna varierande, beroende på när de studerade och hur kursens innehåll såg ut (Lindqvist, 2019). Studien gjordes vid tio av Sveriges lärarutbildningar med inriktning mot förskolan och grundskolans tidigare år. Intervjuer genomfördes med såväl lärarutbildare som studenter och syftet var att se hur förskollärarytbildningens estetiska verksamhet legitimeras. Studien visar att många förskollärare upplevt osäkerhet inför att bedriva estetisk verksamhet, och att de tidigare har trott att dans och drama var något som i huvudsak skulle vara roligt för barnen, men att det sedan efter att ha fått mer kunskap under kursens gång, fått större förståelse och ett öppnare förhållningssätt till dans, rörelse och drama (Lindqvist, 2019). Även Asplunds studie (2008) har fokuserat på lärare och de estetiska uttrycksformerna, Asplund genomförde ett forskningsprojekt finansierat av Vetenskapsrådet 2006 – 2008 och undersökte hur lärare ser på estetisk verksamhet och barns lärande.

Precis som i Lindqvists (2019) studie framkom det även här i intervjuer att många lärare upplever att de blir hämmade i undervisningssituationen tillsammans med barnen, då de själva känner en osäkerhet i ämnet (Asplund, 2008). När lärarna inte känner sig så bra eller duktiga inom något specifikt område, väljer ofta lärarna att inte utöva aktiviteter inom detta område regelbundet. De lämnar ibland över utövandet till en kollega, som är bättre på ämnet och som anses kan göra aktiviteten mer lustfylld och meningsskapande. Efter två års deltagande, talar och uttrycker sig lärarna på ett annat sätt, där de visar mer kunskap när det gäller estetiska fältet. Studien framhåller betydelsen av hur viktigt det är med kunskap och utbildning, för att läraren ska kunna känna sig mer trygg i ämnet och veta hur denne ska göra i en undervisningssituation tillsammans med barnen. Artikeln lyfter även att i förskolan talas det ofta om skapande, i stället för om konst och konstutövande (Asplund, 2008).

En annan förutsättning för att undervisa drama i förskolan tas upp i en artikel skriven av Olsson m.fl., (2020). Det beskrivs om en studie som genomförts under två års tid för att få en överblick i hur förskollärare ger olika innebörder åt undervisning i förskolan. Metoden som användes i studien var en forskningscirkel med femton förskollärare från en kommun som deltog. I cirkeln ställdes det frågor till förskollärarna om undervisning utifrån deras tidigare erfarenheter. I resultatet av denna studie framkom det bland annat att förskollärarna inte anser att de kan genomföra undervisningen på grund av bristande förutsättningar. Vidare skriver författarna om hur förskolan sedan en tid tillbaka bedrivs av samma mål som andra skolformer, däribland kommer begreppet undervisning in, något som enligt skollagen innebär ”målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden” (SFS 2010:800, 1 kap., 3§) och att det blir mer och mer synligt i policydokument att undervisningen skrivs fram oftare än till

exempel lek och omsorg. Trots detta finns det väldigt lite forskning kring just undervisningen i förskolan och enligt författarna finns det tydliga behov av att skapa kunskaper om förskolläraernas sätt att undervisa i förskolan utifrån sina erfarenheter i den dagliga praktiken (Olsson m.fl., 2020).

2.2 Syfte med drama i förskolan

I vårt utvecklingsarbete har vi valt att analysera pedagogers möjligheter till att använda drama i undervisningen. I följande artiklar beskrivs hur dramaundervisningen skrivs fram i läroplanen, och hur den sedan implementeras i förskolans verksamhet.

I en amerikansk artikel av Brown (2017) lyfts det fram att arbete med drama i förskolan i tidig barndom, som en process, främjar alla aspekter av tidig inläring och utveckling, samtidigt som det är ett lustfullt sätt att lära. I artikeln sammanfattas en studie som pågått i en barngrupp under sex veckors tid med ett temaarbete som handlar om invandring till Amerika. Författaren presenterar dokumentation ifrån väletablerade program samt rekommendationer för att träna dramalärare hur man kan arbeta med drama med yngre barn, samt presenteras hur processdrama kan integreras i läroplanen (Brown, 2017). Denna artikel är relevant för vår studie, då det var intressant att jämföra och se likheter med den svenska forskningen, med att arbeta med yngre barn och drama.

I Jonssons (2013) avhandling ställer sig författaren frågandes till om läroplanen (Lpfö 18, 2018) kontinuerligt diskuteras och kritiskt granskas i förskolan, då förskollärares ansvar är att tolka texten och dess mål samt hur de kommer till uttryck i verksamheten, vilket kan ses som en utmaning när den är skriven för alla barn i åldrarna 1-5år.

Hellman och Lind (2021) belyser i sin artikel, hur lärare kan hantera och förstå relationen mellan policydriven verksamhet och egna syften och mål med estetiska uttrycksformer ur ett pedagogiskt perspektiv. I det empiriska materialet analyserades en portfolio av en svensk universitetsstudent som studerade bildkonst. Utifrån analyserna kunde författarna konstatera att det fanns svårigheter i att behålla tidigare arbetssätt i takt med att nya mål och riktlinjer tillfördes i den nya läroplanen (Hellman & Lind, 2021). Författarna beskriver också hur arbetet med estetiska läroprocesser är ett sätt att bedriva komplex och kreativ undervisning där läraren kan skapa en lustfylld och lekfull lärmiljö tillsammans med barnen och utmana barnen icke verbalt samt låta dem mötas i olika estetiska uttrycksformer.

2.3 Interaktion mellan pedagoger och barn i förskolan

I en artikel av Nilsson (2010) presenteras Gunilla Lindqvists arbete, av vad hon kallar, kreativ pedagogik av lek och lekvärldar. Det skrivs fram hur Lindqvist (1995) genomförde ett utvecklingsexperiment med lektema på en förskola i Karlstad där syftet med studien var att utveckla en lekpedagogik genom att först ta del av leken och kulturella estetiska mönster. Metoden som användes var att kvalitativt analysera texter, samt ta del av videoinspelat material på dramatiseringar och barnens lekar. Vidare i artikeln beskrivs också hur samspelet mellan barn och vuxna utvecklar barns medvetande genom att barnen bjuds in till att leka i en fiktiv värld. Dessa sammanhang leder till interaktion och dialoger mellan barn och vuxna. Även Wright m.fl., (2013) menar att genom att bygga en positiv och betydelsefull miljö i en tidig barndom skapas konsekventa relationer mellan vuxna, barn och deras kamrater.

En annan artikel, som också belyser interaktionen mellan pedagoger och barn, är skriven av Nordbø (2012). Den norska författaren har skrivit fram en kvalitativ forskningsstudie där det

empiriska underlaget bestod av videofilmning, observationer samt fältanteckningar. Syftet med studien som artikeln bygger på var att analysera små barns interaktion och deltagande i iscensatta dramaaktiviteter. Nordbø (2012) skriver om hur det kan skapas en gemenskap genom att låta små barn vara aktiva deltagare i estetiska uttrycksformer som drama där pedagogerna behöver berika miljön med material som ökar barnens fantasi och föreställningsförmåga samt skapa en inkluderande miljö för alla barn (Nordbø, 2012).

Wright m.fl., (2013) genomförde under sex månader en kvalitativ studie där de sedan analyserade tjugo stycken videoinspelningar som innehöll sagor berättade av barn. Resultaten visade att barnen genom sitt deltagande i berättande dramaaktivitet hade utvecklats både individuellt och som grupp där relationer till sina kamrater och inkludering även utvecklats. Vidare belyser Wright m.fl., (2013) hur man som pedagog kan använda sig av berättande dramaaktivitet som en enkel ingång för att implementera drama i undervisningen.

2.4 Kompetensutveckling

Nedan följer några artiklar som belyser betydelsen av att kompetensutveckling är så viktigt.

Brown (2017) beskriver drama som ett positivt arbetssätt, och tankar om hur detta positiva arbetssätt kan spridas till fler förskolor, så att fler får ta del av det. Ett sätt kan vara att sprida kunskapen på olika konferenser där pedagoger ifrån förskolor samlas, samt i fackskrifter för förskolan. Både statlig och privat regi kan ge stöd, och utbildning kan erbjudas till dem som arbetar inom barnomsorg, för att öka kompetensen kring dramaundervisning (Brown, 2017).

Williams m.fl., (2019) skriver i sin artikel ”Hög kvalitet i förskolan främjar barns lärande inom läroplanens målområden” (Williams m.fl., 2019 s.127). Författarna belyser förskollärarens kompetens och beskriver hur sambandet mellan individer och miljö fyller varandras funktioner och skapar ett dynamiskt och ömsesidigt samspel. I artikeln skrivs det om hur en kvalitetsbedömning har gjorts på flera förskolor i Sverige och där resultatet visar att kvaliteten varierar. I aktiviteter där det krävs ett engagemang av pedagoger samt interaktion och kommunikation med barnen, bedömdes kvaliteten som låg. Dessa resultat visar att det är betydelsefullt för förskollärare att erbjudas kompetensutveckling för att kunna upprätthålla undervisningens kvalitet. Vidare skriver författarna (Williams m.fl., 2019) att de upplever att ytterligare forskning behövs för att kunna utveckla förskolans undervisning. Detta skulle bidra till kompetenshöjning hos förskollärarna och vara något som också skulle gynna barngruppen likaväl som enskilda barn (Williams m.fl., 2019).

Kompetensutvecklingens betydelse kan vi även läsa om i den nordiska forskningen gjord i förskolan av Furu och Sandvik (2019) som visar att arbete i forskningscirkel kan bidra till att utveckla pedagogers självkänsla, självförtroende, kunskap och förhållningssätt. Att dela med sig och att lära av varandra är betydelsefullt och ett kraftfullt verktyg för professionell utveckling. Syftet med Furu och Sandviks (2019) studie är att möjliggöra till utveckling och förändring i den egna praktiken, genom kunskapsutveckling för de medverkande.

2.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis konstaterades att tidigare forskning visar på att utbildningen för förskollärare kan skilja sig åt men att en grundläggande förutsättning för att skapa en trygghet hos pedagogerna är just kunskap (Lindqvist 2019). I en studie av Asplund (2008) framkom det att förskollärare blir hämmade i undervisningen och därför väljer att lämna över till en

kollega med mer kompetens. Vidare skriver Brown (2017) om fördelarna med att använda sig av drama i tidig ålder, exempelvis att det kan främja inläringen hos barnen, något som också står framskrivet i läroplanen för förskolan (Lpfö 18, 2018). Jonsson (2013) belyser att det kan vara svårt och komplext att tolka läroplanens text (Lpfö 18, 2018) utifrån dess utformning, där förskolläraren förväntas applicera dess mål i den dagliga verksamheten, vilket kan ses som en utmaning.

Tidigare forskning visar också på hur interaktionen mellan barn och pedagoger utvecklar barnens medvetande genom dialoger mellan barn och vuxna (Nilsson, 2010). Genom interaktionen som uppstår mellan barn och vuxna skapas det en gemenskap, detta menar den norska författaren Nordbø (2012). Även Wright (2013) genomförde en studie där resultaten visade att barnen genom berättande i dramaaktiviteter hade utvecklats både individuellt och som grupp.

Avslutningsvis lyfts kompetensutveckling som en viktig aspekt för att pedagogerna ska kunna undervisa i drama i förskolan. Brown (2017) lyfter fram förslag på hur pedagoger kan mötas för att delge kunskapen sinsemellan för att sprida kunskapen så att fler får ta del av den. Även Furu och Sandvik (2019) belyser kompetensutvecklingens betydelse för att öka pedagogers självkänsla.

3 Teoretisk utgångspunkt

I vårt utvecklingsarbete har vi valt att använda oss av begrepp ur ett sociokulturellt perspektiv som teoretisk utgångspunkt. Sociokulturella studier kan göras med olika metoder men det gemensamma för samtliga är på vilket sätt det analytiska intresset är riktat (Wallerstedt, 2020). Genom detta utvecklingsarbete vill vi uppnå att pedagogerna i förskolan känner sig mer trygga i att utöva drama tillsammans med barnen. I det sociokulturella perspektivet sker lärandet genom interaktion (Williams m.fl., 2022) och vi vill uppmuntra till ett samspel där både barn och pedagoger blir delaktiga genom att tänka, tala och utföra fysiska handlingar kopplade till drama. Andra grundstenar inom detta perspektiv är språk och kommunikation, något som dels framträder när pedagoger och barn kommunicerar med varandra i dramaaktiviteterna.

Vår förhoppning med utvecklingsarbetet, är att pedagogerna på den utvalda förskolan ska få den kompetensutveckling, handledning och det stöd som krävs för att de ska kunna känna sig tillräckligt trygga för att utöva drama i förskolan och kunna ge stöttning till barnen i dramaaktiviteterna. Detta kan kopplas till begreppet scaffolding som används i det sociokulturella perspektivet och innebär att den mer kunnige personen vägleder och stöttar den som är mindre kunnig (Wallerstedt, 2020), här använder vi oss också av begreppet när vi vill hjälpa pedagogerna med stöttning i att ha drama och att de kan känna en tillfredsställelse med det i sin undervisning.

3.1 Mediering

Som tidigare nämnts, har vi valt att utgå ifrån det sociokulturella perspektivet som teoretisk grund i vårt utvecklingsarbete. Ett återkommande begrepp i det sociokulturella perspektivet är mediering och i ett sociokulturellt perspektiv uttrycks det att redskapen medierar våra handlingar. Redskap är antingen intellektuella (språkliga) eller fysiska (materiella) (Säljö, 2022). Mediering är ett begrepp som står för förmedling av kunskap och information

via olika redskap, som språk, gester, bilder, illustrationer och annat (Säljö, 2022). Språket är ett grundläggande redskap enligt Vygotsky (1978) och något som han även benämner som redskapens redskap, både icke-språkliga som språkliga. Säljö (2022) beskriver även hur Vygotskys syn på språk inte enbart syftar till språket vi talar i olika länder utan även till hur språk kan talas med dessa redskap som hjälpmedel. Man skulle alltså kunna beskriva språket som vårt redskap för att förstå och skapa perspektiv på olika sammanhang i vår omvärld. En av Vygotskys utgångspunkter är att barnet gestaltas i samspel med sin omgivning. Barnen får i samspel lära sig olika saker som att styra sin kropp, sitt tal, ett eller flera språk, utveckla sin identitet samt att lära sig saker om sig själv och världen.

3.2 Den proximala utvecklingszonen

Vygotskijs teori om barnens proximala utvecklingszon handlar om att en individ klarar vissa saker på egen hand medan hen klarar mer med stöd av omgivningen (Vygotskij, 1978). Alltså, barnet har förmåga och möjlighet att lösa problem till en viss gräns, den självständiga kompetensen. Genom att låta barnen få utmaningar som den klarar av med stöttning utvecklar barnet sin kompetens. I våra aktioner var det pedagogen som fick gå utanför sin trygghetszon för att istället gå in i sin proximala utvecklingszon och möta en utmaning med stöttning av oss.

3.3 Scaffolding

Om man direkt översätter ordet scaffolding till svenska så blir det ”Byggnadsställningar” och om man i sin tur sedan applicerar begreppet i förskolan så blir betydelsen mer eller mindre att man ska bygga upp en stöttning i undervisningen. Detta skulle till exempel kunna göras genom att pedagogen som har mer kunskap stöttar och vägleder barnet genom aktiviteten från start till mål för att erövra mer kunskap. Det är sedan upp till den kompetenta personen att avgöra ifall barnet behöver mer eller mindre stöttning under aktivitetens gång (Säljö, 2022).

4 Metod och genomförande

Vi har tidigare beskrivit hur vi i denna studie undersöker pedagogers förutsättningar att känna trygghet i att genomföra drama i sin undervisning. För att besvara studiens syfte och frågeställningar ansåg vi att en kvalitativ metod var bäst lämpad. De kvalitativa metoder som används för studien har varit semistrukturerade intervjuer, observationer, fältanteckningar och filminspelningar, för att få höra pedagogernas tidigare erfarenheter om drama och för att se hur trygga pedagogerna känner sig av att använda drama i sin undervisning.

Under rubriken *Aktionsforskning* beskrivs vår aktion, under *Urval* beskrivs vilka vi valt att intervjua och varför. Under rubriken *De etiska aspekterna* förklaras de forskningsetiska principerna som användes i utförandet av studien. Rubrikerna *Intervju* och *Observation* kommer att förklaras samt *Kollegiala samtal*, *Bearbetning av data* och hur vår *Process* sett ut. Avslutningsvis beskriver vi vår *Analysmetod*.

4.1 Aktionsforskning

Vi utgick ifrån aktionsforskning som metodval, då den handlar om att ta tillvara den kompetens som finns, men att utmana och utveckla den (Rönnerman, 2010).

Vi valde att ha tre aktioner, där vi lät pedagogen genomföra en dramatisering av en saga. Vi tror att detta är ett enkelt sätt att tillföra drama i förskolans verksamhet genom att använda sig av färdigt material, i det här fallet en saga, för att sedan dramatisera den tillsammans med barnen. Detta genomfördes i en process uppdelad i tre olika steg, Planera-Agera-Observera, dessa brukar betecknas som en spiral i aktionsforskningen (Rönnerman, 2010).

(Figur 1, Aktionsforskningsspiralen Rönnerman, 2010).

I det första steget planerade vi upplägget av aktionen tillsammans med pedagogen som utförde aktiviteten. Enligt Rönnerman är pedagogerna aktörer och syftet är att ställa frågor till praktiken som sedan skall iscensättas i en aktion (Rönnerman, 2010).

I nästa steg genomfördes aktionen som var en dramatisering av en saga. Här observerade vi och förde fältanteckningar av dramaundervisningen, samt filminspelning, för att därefter ha ett kollegialt samtal tillsammans med pedagogen där vi utvärderade och reflekterade över den utförda aktionen, vilket ledde till ny kunskap (Rönnerman, 2010).

Vi valde denna aktion eftersom vi tror att detta är ett bra sätt att börja använda mer drama i undervisningen vilket kan bringa nya reflektioner och ny kunskap.

4.2 Urval

För att få en nulägesbild valde vi inledningsvis att intervjua pedagoger, som metod för insamling av data. Vi intervjuade fem verksamma pedagoger på två olika förskolor, för att få en förståelse och ett större perspektiv och för att få ta del av pedagogernas tankar och reflektioner om ämnet. Ur ett bekvämlighetsurval, valde vi att genomföra aktionen på en av förskolorna, där en av oss har en känd ingång, vilket underlättade vid genomförandet av studien.

Följande tabell (se tabell 1) presenterar pedagogerna som medverkat i studien, deras ålder och ålder på barngrupp. Vi har valt att döpa pedagogerna efter nummer och anger deras ålder inom ett spann av 10 år för att anonymisera deras identiteter.

Tabell 1

Pedagoger i studien, ålder och ålder på barngrupp

	Yrkesroll	Ålder på pedagog	Ålder på barngrupp
1	Förskollärare	40-50	1år
2	Barnskötare	20-30	1år
3	Lärare	30-40	1-2år
4	Lärare	40-50	3-5år
5	Barnskötare	40-50	3-5år

4.3 De etiska aspekterna

Under genomförandet av ett utvecklingsarbete, är det flera etiska aspekter som behöver tas hänsyn till. Genomförandet och behandlingen av materialet följer Vetenskapsrådets etiska principer (Vetenskapsrådet, 2017). De två första är informationskravet och samtyckeskravet, kraven innebär att deltagarna fick information om studien genom att ta del av ett skriftligt informationsbrev. De fick sedan ge sitt samtycke genom att underteckna en samtyckesblankett.

De fick information om att de skulle anonymiseras i studien och att inga obehöriga skulle kunna få tillgång till deras personuppgifter, i linje med konfidentialitetskravet, vilket innebär att ingen av de förskolor, barn eller pedagoger som finns med i undersökningen skulle komma att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att identifiera i undersökningen. Vilken stad eller vilken stadsdel som undersökningen genomförs i skrivs inte heller fram. De kunde när som helst dra tillbaka sitt samtycke om de inte längre ville delta i studien, utan att ange skäl för det.

Sista kravet är nyttjandekravet, som handlar om att deltagarna fick information om att det insamlade materialet endast skulle komma att användas för det självständiga arbetet och sedan raderas (Vetenskapsrådet, 2017).

4.4 Intervju

Som metodverktyg använde vi oss av semistrukturerade intervjuer som är en vanlig intervjuemetod i samhällsvetenskaplig forskning (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

Inför intervjustunderna så förberedde vi oss med frågor samt eventuella fördjupningsfrågor, enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är det bra att ha nedskrivna frågor för att kunna påminna sig om vad det är som man vill ta upp och för att hålla en röd tråd i samtalet. Intervjuerna gav studien en mer kvalitativ undersökning, än om vi hade använt oss av en enkät, vilket hade gett oss ett mer kvantitativt resultat. Detta medförde att vi fick mer utförliga svar och kunde även ställa fördjupningsfrågor till pedagogerna. Under intervjuundersökningen gavs en chans att få inblick i pedagogernas beskrivningar av sina tankar och upplevelser och få en bättre förståelse av den intervjuades perspektiv (Björndal, 2018).

Något som Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) belyser är att, för att intervjun ska bli så framgångsrik som möjligt så bör man vara tydlig med att man är intresserad av att ta del av de intervjuades erfarenheter och synpunkter. Det centrala är att ställa vänliga frågor, samt att avslutningsvis tacka vederbörande för att tagit sig tid att berätta. Intervjuer kan ses som ett oslagbart verktyg, då man på kort tid få höra flera personers synvinklar, de kan berätta om vilka rutiner de använder sig av och hur de går tillväga i praktiken samt vilka erfarenheter de har. En svaghet med intervju kan dock vara den begränsande bild vi får av ett fenomen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015), det är lätt att det blir en tolkning om vad som blev sagt. Därför valde vi att även införa observation, filminspelning och fältanteckningar i våra aktioner, för att komplettera med fler metoder för insamling av material och för att få en fördjupad bild. Genom att både intervjua och observera gav det möjlighet att både höra och se hur pedagogen använde sig av drama i praktiken, och även möjlighet för oss att ställa uppföljningsfrågor efter aktiviteterna i de kollegiala samtalen.

4.5 Observation

Under de tre dramaaktiviteterna valde vi att filma samt observera och föra fältanteckningar. Vid observation är man koncentrerad på att försöka observera något som är av pedagogisk betydelse, något som Björndal beskriver som en *uppmärksam iakttagelse* (Björndal, 2018). Fältanteckningar gav oss ett bra sätt att skriva ned ord och saker som kanske inte blev synliga på själva filmerna, men som hade betydelse för studien. Fältanteckningarna fick funktionen av en slags loggbok där den omgivande kontexten beskrivs (Björndal, 2018) till exempel pedagogens dagsform eller vad som hände stunden innan dramaaktiviteten. Genom filmerna kunde vi få syn på saker som vi inte uppmärksammat under själva observationerna. Filmerna gav oss möjlighet att få en mer detaljerad bild av dramaaktiviteterna och pedagogens roll (Björndal, 2018). Vi kunde titta på filmerna flera gånger för att få nytt fokus och för att kunna se mönster. Få syn på hur pedagogen använde sig av drama i praktiken, det är lätt att det som säjs i en intervju kanske inte sedan stämmer riktigt i praktiken (Lalander, 2015). Detta var inte på något sätt att försöka "sätta dit" pedagogen, utan mer synliggöra och se hur en utveckling kunde ske.

4.6 Kollegiala samtal

Efter varje aktion så hade vi kollegiala samtal där vi pratade om hur dramaaktiviteterna hade upplevts och hur de kunde utvecklas. Det kollegiala utvecklingsarbetet skedde genom att vi planerade, dokumenterade, följde upp och analyserade efteråt. För att det kollegiala lärandet ska vara framgångsrikt, så krävs det att det är en som leder samtalen och ser till att alla får komma till tals, som ställer fördjupningsfrågor, har barnens lärande i fokus (Skolverket, 2022) och pedagogens roll i fokus i detta fall. Avslutningsvis synliggjorde och sammanfattade vi samtalen för att kunna utveckla vidare. Kollegialt lärande ger vidgade perspektiv, genom att systematiskt planera, observera och att ifrågasätta utvecklas en gemensam förståelse och en utveckling i lärandet tillsammans (Skolverket, 2022). En förutsättning för att göra erfarenhet till beprövad erfarenhet är att använda sig av dessa kollegiala processer.

4.7 Bearbetning och analys av data

Det insamlade materialet bestod av intervjuunderlag och filminspelningar från aktionerna, samt fältanteckningar och anteckningar från de kollegiala samtalen. Dessa material bearbetades med inspiration från kvalitativ innehållsanalys, genom att sortera och

kategorisera vårt material (Rennstam & Wästerfors, 2015). Vidare analyserade vi materialet med utgångspunkt i våra valda teoretiska begrepp från sociokulturell teori (Wallerstedt, 2020). På grund av GDPR kunde filmmaterialet inte bearbetas tillsammans av oss som utförde studien, utan behövde stanna i verktyget som användes vid inspelningen. I stället fick personen som spelade in aktionerna muntligt och skriftligt delge information om vad som uppkom. Vi har valt att skriva fram i “vi form”, även fast endast en av oss var med vid tillfällena för aktionerna.

Intervjufrågorna sammanställdes och bearbetades i ett separat dokument där vi började med att färgmarkera våra teoretiska begrepp för att få en överblick över dessa, vidare diskuterade vi dokumentet muntligt och jämförde resultaten. I analysen och bearbetningen av data utgick vi ifrån studiens syfte och frågeställningar, de var något som vi hade med oss hela tiden.

Genom scaffolding uppmuntrades pedagogerna till att känna sig mer trygga i att utföra både spontana och planerade dramaaktiviteter. Att ha reflekterande samtal i arbetslaget har stor betydelse för det kollegiala lärandet (Nylund m.fl., 2012). Vi kunde även se hur mediering blev en viktig del av studiens aktion, när materiella redskap användes för att förstärka och tydliggöra dramatiseringen av sagan. I analyserna användes även begreppet proximal utvecklingszon, för att kunna fästa blicken på hur pedagogen utmanades, och huruvida pedagogen kände sig mer trygg eller inte i användningen av drama i verksamheten.

4.8 Process

Processen började med att vi presenterade vårt utvecklingsarbete för pedagogerna vid den utvalda förskolan, och frågade om någon ville vara med på en intervju. Tanken med att genomföra inledande intervjuer var att få en inblick i pedagogernas beskrivningar av drama i förskolan. Vi delade ut skriftlig information om vår studie, där det även fanns skriftlig information om de etiska principerna med de fyra olika kraven (Vetenskapsrådet, 2017). Vi berättade om vårt tänka utvecklingsarbete, och vi delade ut medgivandeblanketter till vårdnadshavare för att kunna se vilka barn som fick delta.

För att få ett större och bredare perspektiv på svaren på intervjufrågorna, frågade vi även pedagoger på en annan förskola. Efter att vi fått in alla medgivandeblanketter från vårdnadshavare och pedagoger började vi genomföra våra intervjuer. Pedagogernas svar låg till grund för genomförandet av aktionerna i utvecklingsarbetet. En pedagog valde att vara med i utvecklingsarbetet och vi planerade tillsammans en dramaaktivitet som hen skulle genomföra tillsammans med barnen. Vi delade med oss av tidigare forskning om drama, för att pedagogen skulle få mer kunskap och kompetens inom området.

Vi uppmuntrade pedagogen att dramatisera en saga, valet blev De tre bockarna Bruse (“De tre bockarna bruse”, 2023). Gamla folksagor har oftast ett tydligt budskap och är lätta att dramatisera, de har en rak och okomplicerad handling (Rasmusson och Erberth, 2016). Valet föll på en saga som några av barnen kände till, som vi tidigare dramatiserat och som det fanns färdigt material till. Vi gav stöttning, samt gav tips och råd via material, samt rekvisita som pedagogen kunde använda sig av, för att på ett enkelt sätt få in mer drama i undervisningen.

Vid den första dramaaktiviteten bjöd pedagogen in åtta barn till en rum där hen förberett för drama och lagt fram materialet till sagan. Det var en bro i form av en pall, blått tyg som fick representera ån, grönt tyg som var ängen dit bockarna ville gå och beta gräs, ett svart läskigt troll som satt under bron och sedan de tre bockarna i olika storlek, en liten, en mellan och en stor bock. Här använde sig pedagogen tydligt av mediering. Pedagogen hade en tydlig början

genom att hon berättade att nu ska vi läsa sagan om det tre bockarna Bruse och avslutade sagan med, "snipp snapp slut nu är denna saga slut", det blev tydligt för barnen när dramaaktiviteten började och när den slutade.

I våra observationer av filmmaterial och anteckningar kunde vi se att pedagogen kände sig lite stressad och obekväm under aktiviteten. Efteråt hade vi ett kollegialt samtal, där vi reflekterade över dramatiseringen och hur pedagogen hade känt, det kom fram att hens dagsform var att hen kände sig väldigt trött den här dagen och att den här sagan var ny för hen, vilket medförde en osäkerhet om berättelsen kom fram på rätt sätt och om ord uttalades korrekt. Pedagogen upplevde inte att det gick som förväntat.

Vi pratade om att det inte finns något rätt eller fel sätt att uppleva eller att uttrycka sig i drama, pedagogen fick råd om hur aktiviteten kunde utvecklas vidare, hen fick här stöttning i sin undervisning, samt blev utmanad att gå utanför sin komfortzon med hjälp av stöttning. Ett råd som vi gav pedagogen var att använda rösten som dramatisk och pedagogisk resurs, genom att ändra sitt röstläge beroende på om det var lilla, mellan eller stora bocken som trampade över bron. Det läskiga trollet, som satt under bron, som gestaltades med en mörk röst. Vi påminde pedagogen om att ju mer inlevelse pedagogen har, desto lättare kan det vara att fånga barnens intresse. Ytterligare ett råd hen fick var att ha små lappar nedskrivna med stödord, för att på ett enkelt sätt hålla en röd tråd i sagan och inte missa något, för att på så sätt skapa en trygghet. Ett till alternativ var att öva mer på sagan hemma. När vi har kunskap om något, så ger det möjlighet att känna självförtroende i det man gör.

Vid nästa aktion var pedagogen energisk och såg fram emot att ha sin dramaaktivitet tillsammans med barnen, denna gång var det fem barn som deltog. Vi uppmärksammade att pedagogen hade övat mer på sagan och att hen hade tagit till sig råden som vi givit. Hen hade större inlevelseförmåga och ändrade sin röst beroende på karaktär. För att följa aktionsforskningsspiralen så hade vi även denna gång ett kollegialt samtal. Pedagogen hade nu mycket positivare upplevelse, då hen kände sig mer trygg och förberedd då hen övat sagan hemma vid flera tillfällen. Vid den tredje och sista aktionen, så deltog fyra barn, vilket enligt vår uppfattning var en bra storlek på grupp. Pedagogen kunde här interagera med alla barn på ett lättare sätt. Hen hade ögonkontakt med varje barn, hade inlevelse och utvecklade sagan mer och beskrev bland annat trollets stora ögon och bockarnas hunger efter gräs. Hen ställde frågor till barnen efteråt och lät dem få gå med bockarna över bron. Vår tolkning är att pedagogens självkänsla var bättre och att hen utstrålade ett annat självförtroende. Hen kändes lugn och trygg, vilket kanske berodde på att hon hade övat på sagan flera gånger och nu hade mer erfarenhet av sagan.

I det kollegiala samtalet pratade vi om utvecklingen som skett, från den första dramaaktiviteten till tredje och sista, där vi redan nu kunde se en stor utveckling och förändring. Pedagogen uttryckte en glädje och tacksamhet över att ha fått mer kunskap, stöd, råd och tips och såg fram emot att fortsätta att dramatisera sagor, och även använda drama på andra sätt i sin undervisning. Här ser vi också betydelsen av att dela med oss av kunskap, inspirera varandra, stötta, utmanas och utvecklas tillsammans.

4.9 Analysmetod

Vi har använt oss av kvalitativ analysmetod, där kvalitativa studier har större möjligheter att uppnå trovärdighet och möjligheter till generalisering på andra sätt än om vi hade valt en kvantitativ analysmetod (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Här var det inte mängden data som var det viktigaste, utan innebörden och variationen, vi ville förstå och tolka det insamlade

materialet, se på mönster och sammanhang. I vårt urval av att intervjua endast fem pedagoger, som kan ses som en ganska liten grupp, så gav det oss ändå en inblick i hur pedagogerna upplever drama i förskolan. Representativiteten i kvalitativa intervjuer brukar man nämna att de ska uppnå en *mättnad*, en sådan mättnad pratar man om när samma svarsmönster återkommer i flertal intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Flera av pedagogerna svarade liknande, men vi kan inte säga att vi har en representativitet av hur pedagogerna upplever ämnet drama i förskolan. För att kunna vara en representativitet behöver man åtminstone intervjua mellan tio och femton personer enligt Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015).

Vi analyserade vår transkribering av våra intervjuer, där vi sorterade och reducerade det som var viktigast för vår studie utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vad som kom fram i intervjuerna och om pedagogerna hade liknande erfarenheter och upplevelser kring drama. Vi valde sedan att sortera efter våra begrepp *scaffolding*, *mediering* och *proximala utvecklingszonen* för att lättare kunna förstå vårt resultat. Genom att vi sorterade och reducerade, skapade vi en ordning och en skärpa. Utan att sortera eller reducera så är det svårt att säga något innehållsrikt och teoretiskt intressant om det fenomen man har studerat (Renstam & Wästerfors, 2015). När det handlar om generaliserbarhet nämns det som en svaghet i kvalitativ forskning (Svensson & Ahrne, 2015). Det är svårt att generalisera hur alla pedagoger upplever drama i förskolan, där bör vi generalisera med stor försiktighet. I kvalitativ forskning är trovärdighet något som är speciellt viktigt, att kunna se textens transparens, dess genomskinlighet och att kunna diskutera och kritisera forskningen, det skapar en trovärdighet (Svensson & Ahrne, 2015). Genom att vi tydligt redogör vår process och metodval, skapar vi större trovärdighet och kvalitet till vår text.

5 Resultat

I resultatet inleder vi med att beskriva hur pedagogerna talar om förutsättningarna att arbeta med drama och hur vi kan resonera kring detta utifrån vår aktionsforskning, vilket motsvarar vår första frågeställning. Vidare följs detta av ett resonemang om hur pedagogerna i intervjuerna talar om hur de kan möjliggöra för dramaundervisningen, eller snarare att de saknar möjligheter vilket motsvarar delar av vår tredje frågeställning. Efter detta kommer vi att ta oss an den andra frågeställningen som fokuserar på hur de talar om stöttning och kompetensutveckling. Resultatredovisningen avslutas med ett avsnitt om pedagogens roll, detta avsnitt baseras främst på observationer vid aktionerna och lyfter varför det är så viktigt att skapa interaktion mellan barn och pedagog där en gemenskap kan utvecklas.

5.1 Pedagogernas förutsättningar

En gemensam nämnare som framkom i svaren var att samtliga pedagoger tycker att tid och kompetens är en grundläggande förutsättning för att bedriva drama i verksamheten. De menar också att dramaundervisningen inte ges samma utrymme som andra estetiska uttrycksformer på grund av osäkerhetskänsla hos pedagogerna. I intervjuerna beskriver pedagogerna vad de tänker på när de hör ordet drama och vilka förutsättningar och utrymme dramaundervisningen får.

“Jag tänker på rollspel, dramatisering av till exempel en bok eller händelse, där vi kan använda oss av olika röster och rekvisita, jag tänker på teater, musik och glädje”.

”Jag har tur som har kollegor som är så påhittiga när det kommer till drama. Som (...), hon kan skapa en dramaaktivitet hur och när som helst, men för mig känns det svårt. Jag behöver lite mer tid för förberedelser, därför använder jag det inte lika ofta i verksamheten. Men jag inser också nu, när vi pratar, att jag förmodligen gör det större och mer komplicerat än vad det behöver vara.”

Lindqvist (2019) studie visar att många förskollärare upplevt osäkerhet inför att bedriva estetisk verksamhet, men efter att ha fått mer kunskap, fått större förståelse och ett öppnare förhållningssätt till drama.

Under dramaaktiviteterna såg vi att pedagogernas förutsättningar har betydelse för hur dramaundervisningen kunde genomföras. Flera faktorer blev avgörande, kompetens, pedagogens dagsform, barnens dagsform och antal barn som deltog. Vår tolkning av den första aktionen, var att pedagogen kände sig lite trött och lite stressad, vilket pedagogen bekräftar under det kollegiala samtalet efteråt. Pedagogen uppvisade även en osäkerhet i utformningen av den första dramaaktiviteten, men efter att ha fått uppmuntrande och utvecklande feedback, upplevdes det som att pedagogen blev motiverad att utveckla sin aktivitet och blev på så sätt mer trygg. Något som vi upplever ger pedagogerna förutsättningar, är trygga och kompetenta kollegor som genom scaffolding uppmuntrar, inspirerar och ger utmaningar, vilket kan kopplas till begreppet proximala utvecklingszonen, där pedagogen får gå utanför sin bekvämlighetszon. Om med hjälp av mediering, det vill säga att med hjälp av materialet förstärka sagans innehåll.

I intervjuerna framkom det också att några av pedagogerna upplever det lättare att implementera läroplansmålen med de äldre barnen, än de yngre.

“Jag tycker att det är lättare att arbeta med de äldre barnen, när vi ska koppla till målen i läroplanen, jag kan prata på ett annat sätt med barnen. Att arbeta med de yngre barnen blir mer utmanande” (...).

Läroplanen (Lpfö 18, 2018) är ett skriftligt styrdokument där förskolans pedagogiska uppdrag står skrivet, varvid förskolorna förväntas implementera dess innehåll i verksamheten. Jonsson (2013) ställer sig frågan kring huruvida läroplanens mål som de nu är formulerade, kan uppnås i alla åldrar eller inte, med tanke på de skilda behov och erfarenheter som tycks finnas mellan de yngsta och de äldre förskolebarnen. Intervjuerna visar att pedagogerna upplever drama på olika sätt. En annan förutsättning för att bedriva dramaaktiviteter i förskolan är att pedagogerna behöver vara insatta i dessa läroplansmål, något som en av de intervjuade menar att hen inte var.

“Jag har faktiskt inte tittat i läroplanen vad det står om drama”.

Hellman och Lind (2021) beskriver i sin artikel hur de upplever att fokuset har flyttats från utforskande lärprocesser till mer målinriktat lärande utifrån läroplanen. Efter att författarna

hade analyserat sin studie upplevde de sig mer medvetna om hur de i stället skulle kunna hitta strategier för att förstå och hantera relationen mellan deras tidigare arbetssätt, med nya mål och policydriven verksamhet med estetiska uttrycksformer ur ett pedagogiskt perspektiv. Detta kan också ses i några av intervjuerna, att några av pedagogerna inte var så insatta i läroplanen och dess mål som det borde, vilket försvårar att implementera målen i den dagliga verksamheten.

Något som kan vara komplext och svårt i den planerade dramaundervisningen, är hur vi kan följa läroplanen, så att undervisningen anpassas efter de yngsta barnen i förskolan (Jonsson, 2013). Syftet med Jonssons (2013) avhandling är att generera kunskap om vilka villkor för lärande som lärares arbete kan möjliggöra, när läroplaner skapas för barn i åldrar ett till tre år. Samt vad de kan ge för betydelse för barns möjligheter till utveckling och lärande. Jonsson (2013) har genom observationer och intervjuer av lärare som arbetar med de yngsta barnen i förskolan kommit fram till ett resultat som visar att de yngre barnens lärande och utveckling huvudsakligen sker här och nu, "nuets didaktik" (Jonsson, 2013 s. 87) och i mindre utsträckning utifrån en planerad verksamhet. Mycket fokus läggs oftast på omsorgen och barnens egen utveckling när det gäller till exempel ta på och av sig kläder själv eller att lägga upp mat på sin tallrik. Ämnen som språk, matematik och naturvetenskap tar ofta större plats i förskolan och mindre fokus läggs på estetiska uttrycksformer (Jonsson, 2013). Resultatet i från våra analyser visar att arbeta med de yngre barnen kräver andra saker än när man arbetar med de äldre barnen i förskolan. Pedagogens förutsättningar är att veta vad som krävs för att ha en dramaaktivitet med de yngre barnen, både när det gäller att ge dramaundervisningen utrymme samt saker som behövs tänkas på. Pedagogens kroppsspråk, gester, miner och materialet blir extra viktiga för att tydliggöra innehållet, samt att pedagogen är lyhörd och låter barnen vara aktiva deltagare och kommunicera både verbalt och icke verbalt.

En dramagrupp med yngre barn bör inte vara för stor enligt Rasmusson och Erberth (2016). Det var något som kom fram i vårt resultat, som vi uppmärksammat i vår utvärdering efter den första aktionen, då alla åtta barn var med. Under andra och tredje aktionen valde vi att ha endast fyra till fem barn med, vilket blev en stor skillnad då barnen hade lättare att fokusera, pedagogen uttryckte mer lugn och kände mindre stress. Skillnad såg vi även utifrån barnens ålder, då tvååringarna hade lättare att följa med i sagan och pedagogen kunde ställa frågor som barnen kunde besvara. Några av ettåringarna hade svårare att hålla fokus och ville krypa i väg och fick med sig några av sina vänner, vilket skapade en oro under aktiviteten. Detta innebär att pedagogen behöver ha de kunskaper som krävs för att kunna upprätthålla ett intresse hos alla barn. I läroplanen (Lpfö18, 2018) anges dess mål, inriktningen på utbildningen i förskolan och därmed den förväntade kvalitetsutvecklingen i utbildningen, samt hur denna bidrar till varje barns utveckling och lärande. För att pedagogerna ska kunna följa målen i läroplanen så behöver de få rätt förutsättningar, vilket vi har satt kan vara tid, utrymme, kompetens och kunskap om läroplanen.

5.2 Möjliggöra för ämnet drama

I intervjuerna kom det fram att tid för drama är något som pedagogerna saknar, att det tycker att det är svårt att hinna med och att veta hur de ska göra och att de behöver göra avkall på något annat för att drama ska få sin plats. Samtidigt ger pedagogerna själva exempel på situationer där drama också kan användas som ett positivt möjliggörande verktyg i vardagen för att skapa en lugn stämning, samla gruppen och interagera tillsammans med barnen. I dessa situationer kan både barn och vuxna delta och får möjlighet att bygga upp självkänsla och

självförtroende genom att utbyta erfarenheter med varandra.

En av pedagogerna menar att hen vill arbeta med drama och ser det som ett positivt verktyg men uttrycker också att tid och förutsättningar saknas.

Så här uttrycker sig pedagogen:

”Jag ser inga nackdelar med att använda drama i förskolan, snarare tvärt om”.

Utifrån det vi har hört av de intervjuade pedagogerna tolkar vi det som att de känner en osäkerhet i hur de ska implementera drama i sin verksamhet. Något som vi pratade kring vid intervjuerna, och tipsade pedagogerna om, hur man som pedagog på ett ganska enkelt sätt kan möjliggöra för drama och att det inte alltid behöver vara en enskild aktivitet utan kan ske på till exempel utflykten till skogen eller vid samlingen.

Så här uttryckte en av de intervjuade:

”Mer tid skulle absolut avsättas för drama, det man planerat får oftast ändras på grund av oförsedda händelser som till exempel för få pedagoger, eller att pedagogen blir avbrutet av annat som händer (...)

En annan säger:

“Det känns som att vi behöver göra avkall på något annat för att tid för drama ska finnas”.

I våra intervjuer framgår det också att pedagogerna, oavsett yrkesroll, använder sig av drama mer spontant i verksamheten än planerat. En fråga som vi ställde i våra intervjuer var, om de använde sig av drama och vilket utrymme det får samt om undervisningen är planerad eller oplanerad. En av pedagogerna beskriver så här:

”Ja, det förekommer. Senast idag, oplanerat i samlingen. Såg en bok om Ludde som låg i en korg som jag tog med mig till vår gård. Jag presenterade mig som Ludde för barnen när jag kom till platsen, utan att ha klätt ut mig. Sedan spelade jag upp scener ur boken som jag visade och lät alla barnen få vara delaktiga. Jag använde både min röst och valde även att inte prata vid vissa tillfällen. Barnen hjälpte mig (Ludde) på olika sätt genom att visa hur man skulle sätta på sig de olika plaggen som visades i boken och hur man satt på stolen och hur man sover i en säng (...)

En annan pedagog svarar:

“Ja, det blir mest spontant. Här om dagen på fruktstunden till exempel, då behövde jag fånga barnens

uppmärksamhet och började spela teater med bananer och äpplen. Det var helt spontant och ganska kort, men det uppskattades av barnen och fick en bra utgång”.

Utifrån läroplanen (Lpfö18, 2018) står det att vi ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att uttrycka, kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som drama. Vi upplever att drama behöver lyftas i förskolans verksamhet, för att kunna följa målen och för att kunna möjliggöra för ämnet.

5.3 Stöttning och kompetensutveckling

Att få stöttning av en kollega samt kompetensutveckling i form av forskning och sätt att utföra drama på, ha stor betydelse och som vi tolkar det bidrog till att pedagogen som utförde dramaaktiviteten ökade sin kunskap samt sin självkänsla i att våga och kände mer trygghet i ämnet. Pedagogen både visade sin glädje i ansiktsuttryck och i sin hållning, samt att hen uttryckte glädje verbalt att ha fått redskap att ha med sig i sin dramaundervisning.

Det visade sig att flera av de intervjuade pedagogerna använder sig av drama spontant och improviserar i stunden. På detta sätt känner de pedagogerna att de använder sig av drama i sin undervisning. Det framkom även att fyra av de intervjuade inte fått kompetensutveckling i drama på sina arbetsplatser, men något de tycker vore väldigt givande. En pedagog hade dock fått kompetensutveckling en gång för cirka fem år sedan, kvällstid på en arbetsplatsträff och beskriver följande:

”Under de åren jag har jobbat på den här arbetsplatsen har jag vid ett tillfälle tagit del av kompetensutveckling med drama i fokus. Då fick vi avsätta en timme på ett kvällsmöte och dramatisera med varandra, jag och kollegorna.”

En annan pedagog svarar att:

”Det var många år sedan jag fick ta del av någon form av kompetensutveckling när det kommer till drama.”

En tredje pedagog svarar:

“Nej, tyvärr, men skulle gärna vilja få”.

Samtliga fem intervjuade pedagoger vill använda sig mer av drama, men känner att det saknas förutsättningar för det, som tid och kunskap. Kompetensutveckling skulle uppskattas av samtliga pedagoger som deltog i studien, för att få verktyg, inspiration, tips och råd, något som Furu och Sandvik (2019) lyfter i sin artikel, för att öka pedagogernas självförtroende och förhållningssätt, så behövs kompetens. Detta nämns även i Williams m.fl. (2019) artikel där det beskrivs att det är betydelsefullt för förskollärare att erbjudas kompetensutveckling för att kunna upprätthålla undervisningens kvalitet i förskolan.

Intervjuerna visar även att några av pedagogerna känner en viss osäkerhet i att använda sig av drama, och att det är lätt att lämna över till en kollega som man anser känna sig mer bekväm i ämnet, något som både Asplund (2008) och Lindqvist (2019) belyser i sina studier.

Här beskriver två av de intervjuade hur de i stället väljer att lämna över till en kollega:

“Jag brukar lämna över till (...) för jag tycker att hon gör det så mycket bättre, hon skapar drama bara sådär i stunden”.

”Sångsamlingen låter jag (...) sköta, det är hon så himla bra på”

Pedagogerna betonar att de är medvetna om att det krävs en viss vana och kompetens som deras kollegor besitter och som de själva saknar. Om pedagogerna i förskolan skulle få ta del av mer regelbunden kompetensutveckling i ämnet skulle de innebära att de skulle uppleva sig tryggare i att skapa möjligheter för att avsätta fler tillfällen av dramaundervisning i förskolan.

5.4 Pedagogens roll

Avslutningsvis vill vi återkoppla hur studien har lett oss till insikten att pedagogernas kompetens och trygghet i sin yrkesroll har stor betydelse. Något som märktes tydligt under dramaaktiviteterna var hur viktig pedagogens roll är, sättet att se på drama avspeglade sig på barnen genom att hen gav barnen ett positivt möte med drama, gav barnen inspiration, skapade en nyfikenhet och gav undervisningen en meningsfullhet. Enligt vår tolkning visade pedagogen att denne upplevde glädje genom att använda en dynamisk röst och ett kroppsspråk med tydliga rörelser och upprätthållen ögonkontakt med barnen. Pedagogens sätt att kommunicera med barnen var både genom verbalt språk och icke verbalt språk exempelvis via gester, miner, rörelser samt rekvisitan som hen använde sig av. Kommunikation är en förutsättning i drama, som på latin betyder “gemenskap”. I läroplanen kan vi läsa att barnen ska få förutsättningar att utveckla förmåga att fungera i grupp, samarbeta, lyssna och reflektera (Lpfö18, 2018). Språket är något Vygotsky (1978) menar är ett grundläggande redskap, där kommunikation har en stor betydelse för kreativiteten i dramaaktiviteten (Rasmusson och Erberth, 2016). I aktionerna framkom det hur viktigt det är med interaktionen mellan barnen och pedagogen och hur det på så sätt skapas en gemenskap när barnen blir aktiva deltagare i dramaaktiviteten, att barnen inte bara är aktörer utan deltagare i dramaundervisningen. Detta lyfter både Nilsson (2010) och Wright m.fl., (2013) i sina artiklar, att samspelet mellan barn och vuxna utvecklas genom att barnen bjuds in till att vara i en fiktiv värld och det skapas en levande dialog, där ett givande och tagande sker och erfarenheter utbyts. Även Nordbø (2012) tar upp att pedagogerna behöver berika miljön med material som ökar barnens fantasi och föreställningsförmåga och skapa en inkluderande miljö för alla barn, där de blir aktiva deltagare och en gemenskap uppstår.

Barn litar mer på kroppsspråket (Rasmusson & Erberth, 2016) än vad de litar på det verbala språket, därför är det viktigt att det vi förmedlar med våra kroppar stämmer överens med det vi uttrycker verbalt. Vygotsky (1978) benämner mediering och hur man med hjälp av redskap kan förstärka språket, vilket kan innebära att pedagogerna med hjälp av material, kan skapa en inkluderande miljö som ökar barnens fantasi och föreställningsförmåga (Nordbø, 2012). I aktioner användes mediering genom att förstärka sagan med fysiska föremål, pedagoger

tillförde en bro, ett elakt troll, tyg som representerade vatten och gräs och tre bockar, en stor, en mellan och en liten bock, gjorda i plast, som redskap för att förstärka och tydliggöra språket och innehållet i sagan.

6 Avslutande diskussion

I följande kapitel förs en diskussion utifrån tidigare forskning och med studiens syfte och frågeställningar som grund. Därefter följer en resultatdel om den metod som valts till studien där det bland annat kommer att diskuteras för- och nackdelar kring den valda metoden. Kapitlet avslutas med att ett förslag kommer att läggas fram till fortsatt studie.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka pedagogernas förutsättningar, att utveckla deras möjligheter samt att öka deras trygghet inför att använda sig av drama, för att barnen i förlängningen ska få ta del av mer kvalitativ dramaundervisning i förskolan. Något som betonas i den kvalitativa forskningen är förståelsen av människans olika upplevelser av fenomen (Eriksson-Barajas, 2013). Vi ville skapa en förståelse och tolka pedagogernas upplevelser kring drama, vad det är som påverkar förutsättningarna till att utöva drama i förskolan.

Det som vi tolkar ska ge pedagogerna förutsättningar att bedriva drama i förskolan är kompetensutveckling och vilket utrymme dramaundervisningen får, där mer tid generellt behövs. Tid var något som många saknade, dels förarbetet att hinna planera dramaaktiviteten, några kände att de behövde göra avkall på annat för att få in drama i sin undervisning. Att för få pedagoger är på plats vid tillfället, vilket det ofta kan vara i förskolan och vi snabbt får ändra våra planer. Enligt Rasmusson och Erberth (2016) bör drama alltid finnas med som en integrerad del av arbetet i förskolan. Något som vi gav som förslag under några av intervjuerna, att drama kan användas på många olika sätt, till exempel i samlingen, att dramatisera en saga, använda handdockor, ta med dramaundervisningen till skogen eller ut till gården, det behöver inte vara så stort eller svårt. Ett annat bra sätt att använda drama kan vara att när vi pratar om normer och värden, något som dagligen finns i verksamheterna, att kunna visa empati, olika känslouttryck och att vi alla är olika. Om pedagogerna i förskolan får mer och regelbunden kompetensutveckling inom området drama, så kommer det förhoppningsvis göra det lättare för pedagogerna att se möjligheter att få in drama i den dagliga verksamheten även fast förutsättningarna inte alltid är de bästa, då de kanske råder personalbrist och då schemat redan känns fullt på annat håll. Williams m.fl. (2019) artikel beskriver att det är betydelsefullt för förskollärare att erbjudas kompetensutveckling för att kunna upprätthålla undervisningens kvalitet i förskolan, något som vi anser att alla pedagoger i förskolan ska få, för att kvalitén i förskolan ska bli mer jämn, då det ibland saknas förskollärare på en del avdelningar.

I läroplanen (Lpfö18, 2018) anges dess mål, inriktningen på utbildningen i förskolan och därmed den förväntade kvalitetsutvecklingen i utbildningen, samt hur denna bidrar till varje barns utveckling och lärande. Att använda sig av spontan dramaundervisning, kan vara ett bra sätt att ta tillvara barnens tankar och funderingar, men det kan även göra att pedagogerna har

svårt att kunna följa målen i läroplanen, och att målen blir dit placerade efteråt. För att nå ett läroplans mål (Lpfö18, 2018) så är det viktigt att sätta målet med aktiviteten först samt att använda sig av de didaktiska frågorna, Vad, Hur och Varför. Detta för att få en tydligare bild av vad är det barnen ska lära sig genom denna aktivitet, hur ska vi gå till väga för att nå dit, och varför gör vi det samt för att uppnå syftet med aktiviteten. På detta sätt synliggör pedagogerna och det blir tydligt vilket läroplansmål pedagogerna arbetar med.

Kompetensutveckling inom ämnet drama i förskolan skulle kunna se ut så att rektorerna erbjuder sina pedagoger att få gå kurser eller föreläsningar om drama. Gärna vid flera tillfällen, så att drama kan implementeras i verksamheten och bli en del av den dagliga undervisningen. Ett annat alternativ är att en mer erfaren arbetskollega delar med sig av sina kunskaper och genom scaffolding visar och hjälper, och uppmuntrar de pedagogerna som känner sig mer osäkra, att gå utanför sina vanliga bekvämlighetszoner och in i sina proximala utvecklingszoner. Och med hjälp av mediering visar vilka material som kan användas och som kan tas tillvara i dramaundervisningen. Erbjudna litteratur kan också vara ett sätt där pedagogerna kan få inspiration och lust till att använda sig av drama. Vi har sett i vår studie, att om en pedagog får stöttning, redskap och inspiration så kan det vara ett sätt att få en lust och glädje till att vilja ha drama tillsammans med barnen.

Utifrån vår analys av aktionerna upplevde vi att pedagogen utvecklade en självsäkerhet efter att ha fått pröva på aktiviteten vid flera tillfällen. Vi kunde höra hur pedagogen vågade gå utanför sin vanliga bekvämlighetszon och in i sin proximala utvecklingszon och kunde se utvecklingen hur hen tydligare tog hjälp av rösten vid det sista tillfället, i jämförelse med det första tillfället. Pedagogen gav inlevelse och anpassade sin röst efter om det var trollet eller bockarna som pratade. Vår tolkning var att pedagogens självkänsla och självförtroende ökade, när hen fick stöttning i hur hen kunde utforma aktiviteten och genom uppmuntrande ord blev mer motiverad. Pedagogen fick även hjälp i hur hon kunde utforma aktiviteten och sedan utveckla den vidare, och även fått större förståelse över att mediering via materialet, är ett bra sätt att öka barnens nyfikenhet. Skapa en tydlighet för barnen och att "prata" genom materialet. Det skapades en lust och en vilja hos pedagogen till att fortsätta dramatisera, vilket visar att dela med oss av kunskap, inspirera, stötta varandra och skapa trygga relationer i arbetslaget är väldigt viktigt, och kan ses som en förutsättning, för att bedriva dramaundervisning i förskolan.

6.2 Metoddiskussion

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie för att uppnå studiens syfte och besvara våra frågeställningar. Metodvalet grundades i att vi ville undersöka pedagogernas förutsättningar och öka deras trygghet inför att använda sig av drama. Vi valde därför att börja studien med semistrukturerade intervjuer av pedagoger med olika yrkesroller på två skilda förskolor. För att få en djupare förståelse av hur pedagogerna ser på ämnet drama samt hur de använder det i sin undervisning. Metoder som vi använde oss av för att genomföra studien, kan upplevas som många, då både intervju, observation, fältanteckningar och kollegiala samtal fanns med. Genom att vi använde oss av flera olika metoder så ville vi öka studiens trovärdighet (Svensson & Ahrne, 2015). I vårt val av att intervjua både förskollärare, barnskötare och lärare på förskolan, så var det för att få ett större perspektiv hur det kan se ut i verksamheterna då det inte bara finns förskollärare på förskolan. Vårt resultat hade kanske sett annorlunda ut om vi enbart hade intervjuat förskollärare, då de har de yttersta ansvaret för undervisningen på avdelningarna. Men som Lindqvist lyfter i sin artikel (2019), så beror det på när och var du

läste din utbildning, då den har förändrats över tid, vilket gör att förskollärarna har olika kompetens i drama beroende på när de tog examen.

Två av intervjuerna genomfördes digitalt där frågorna skickades ut via mail, samt att en intervju genomfördes per telefon, på grund av att det var svårt att få till tid för intervjun. Detta medförde att vi inte kunde se alla personers kroppsspråk vilket kanske kunde ge ett annat intryck av svaren på frågorna till exempel vad pedagogerna uppvisade för känsla kring drama. Två av intervjuerna gjordes på plats, här fanns då möjlighet att se deras kroppsspråk och gester, och mer utrymme att ställa fördjupningsfrågor till pedagogerna. Vi gav inte ut frågorna i förtid innan intervjun, för vi ville höra deras spontana svar, så att de inte bara blev ett korrekt inövat svar på våra frågeställningar. En annan aspekt, om vi hade valt att dela ut frågorna i förtid, så hade pedagogerna verkligen kunnat reflektera och funderat över hur de använder sig av drama i sina verksamheter, vilket hade kanske gett djupare svar på våra frågeställningar.

När vi sökte efter tidigare forskning valde vi att använda oss av sökfunktionen "Supersök" via Göteborgs universitetsbibliotek, vilket vi upplevde var väldigt användbart, vi sökte här på peer reviewed artiklar samt andra uppsatser där vi tittade på referenslistan för att få förslag på litteratur som även kunde vara användbara för oss.

Vi utgick ifrån aktionsforskningens spiral, där vi följde de tre stegen planera-agera-observera. Detta ansåg vi skulle passa bra då vi ville utföra ett utvecklingsarbete på en av förskolorna, för att få en förståelse och en upplevelse i praktiken och hur inspiration kan leda till en dramaaktivitet som kan utvecklas med hjälp av stöttning. Dramaaktiviteten genomfördes vid tre aktioner vid tre olika tidpunkter för att ha möjlighet att utvärdera och sedan utveckla till nästa tillfälle. Detta upplevde vi som ett bra upplägg och något som Rönnerman (2010) beskriver om aktionsforskning också är ett bra sätt att utveckla verksamheten utifrån praktikens egna frågor.

Vi anser att vår studie belyser viktiga delar för att främja dramaundervisningen i förskolan. Avslutningsvis är vår slutsats att för att ge barnen mer kvalitativ dramaundervisning i förskolan så behövs kunskap och kompetensutveckling hos pedagogerna, för att kunna implementera drama i sin undervisning samt att hitta tid även fast förutsättningarna kanske inte alltid är det bästa, på samma sätt som vi hittar tid för andra saker som vi gör varje dag.

6.3 Vidare forskning

Som beskrivs i artikeln "Hög kvalitet i förskolan främjar barns lärande inom läroplanens målområden" (Williams m.fl., 2019), så behövs ytterligare forskning för att kunna utveckla förskolans undervisning. Även i Olssons m.fl., artikel (2020) lyfts det fram att drama är ett så pass brett område, som hela tiden behövs forskas på, undervisningen utvecklas och förnyas hela tiden. Vi tror därför att det är oerhört viktigt att rektorerna lyfter ämnet mer och uppmuntrar sina medarbetare till kompetensutveckling. Detta skulle kunna vara ett nytt forskningsområde, att undersöka rektorernas tankar och prioriteringar om dramaundervisningen i förskolan. Vad får pedagogerna för förutsättningar till att utöva dramaaktiviteter, där tid är en faktor som benämns som en svårighet i förskoleverksamhetens annars så fulla schema (Olsson m.fl., 2020).

7 Referenslista

Asplund, Carlsson, M., Pramling, Samuelsson, I., Pramling, N. (2008). Från görande till lärande och förståelse, En studie om lärares lärande inom estetik. *Nordic Early Childhood Education Research (1)* 1 41 – 51.

Björndal, C.R.P. (2018). *Det värderade ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Liber.

Bockarna Bruse (2023, 23 november). I *Wikipedia*.

https://sv.wikipedia.org/wiki/De_tre_bockarna_Bruse

Brown, Victoria (2017). Drama as a valuable learning medium in early childhood. *Arts education policy review 118 (3)* 164 – 171.

Eriksson-Barajas, K., Forsberg, C., Wengström, Y. (2013). Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. *Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.

Eriksson-Zetterquist, U., Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I A. Ahrne, G., Svensson, P (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-53). Liber.

Furu, A-C & Sandvik, M. (2019). Att stöda pedagogers relationella professionalism genom forskningscirkel. *Cappelen Damm Akademisk NOASP 2019 Vol.18 (10)* 1 – 16.

Hellman, A., Lind, U. (2021). Lost and found – Unfolding and refolding aesthetic learning processes. *Education sciences 11*, 778.

Jonsson, A. (2013). Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan. Barns perspektiv och nuets didaktik. *Gothenburg studies in educational sciences 343*. 11 – 139.

Lalander, P. (2015). Observationer och etografi. I A. Ahrne, G., Svensson, P (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 93-112). Liber.

Lindqvist, A. (2019). Bortglömda kroppar i ett akademiserat förskolläroplanprogram? Om förskolläroplanstudenters läroprocesser. *På Spissen forskning/Dance Articulated , Special Issue Bodily Learning 2019 (1)*, 43 - 64.

Lindqvist, G. (1995). Lekens estetik: En didaktisk studie om lek och kultur i förskolan (*Forskningsrapport/Högskolan i Karlstad. Samhällsvetenskap. 95:12*). Karlstad: Högskolan i Karlstad.

Läroplan för förskolan. (2018). Skolverket.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan>

Nordbø, Anne Lise. (2012). Mind the gap: Creating a community between teacher-actors and toddler-spectators in a performative event. Routledge. *Education Inquiry*, 2012, Vol.3 (3), p.353-370

Nilsson, Monica E. (2010). Creative Pedagogy of Play-The Work of Gunilla Lindqvist Philadelphia: Taylor & Francis Group. *Mind, culture and activity*, 2010, Vol.17 (1), p.14-22

Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, B., Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Lärarförbundets Förlag.

Olsson, Maria; Lindgren Eneflo, Elisabeth; Lindqvist, Gunilla. (2020). Undervisning i förskolan – en företeelse i rörelse. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 2020, Vol.25 (4), p.30-56

Rasmusson, V. & Erberth, B. (2016). *Undervisa i pedagogiskt drama*. Studentlitteratur AB, Lund.

Rennstam, J., Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I A. Ahrne, G., Svensson, P (red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s.220-234). Liber.

Rönnerman, K. (2010). Aktionsforskning – en väg mot kvalitet och förbättring. I Nylund et al. (Red.), *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt* (s.13-30). Lärarförbundets Förlag.

SFS. 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2022). *Skolutveckling genom kollegialt lärande*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/utbildning-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/skolutveckling-genom-kollegialt-larande>

Svensson, P., Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I A. Ahrne, G., Svensson, P (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17.31). Liber

Säljö, R. (2022). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. Gleerups.

UNICEF Sverige. (2018). Barnkonventionen: *FN:s konvention om barnets rättigheter*. <https://unicef.se/barnkonventionen>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Vygotskij, Lev (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological process*. Harvard University Press.

Wallerstedt, C. (2020). Ett sociokulturellt perspektiv. I A. Åkerblom & A. Hellman & J. Hellman (Red.), *Metodologi. För studier i, om och med förskolan*. (s. 41-55). Liber.

Williams, P., Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. (2022) *Barns samlärande – En forskningsöversikt*. Skolverket.

Williams, P., Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. (2019). Förskollärarkompetens – Skärningspunkt i undervisningens kvalitet. *Cappelen Damm Akademisk NOASP. Barn, 2019, Vol.36 (3-4), p.127*

Wright, C., Diener, M., & Kemp, J. (2013). *Storytelling dramas as a community building activity in an early childhood classroom*. *Early childhood Education Journal*, 41(3), 197-210. doi:10.1007/s10643-012-0544-7

8 Bilagor

8.1 Samtyckesblankett till vårdnadshavare

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare

Till vårdnadshavare

Hej

Vi heter Lisa och Amanda och är förskollärostudenterna vid Göteborgs universitet. Som en del av utbildningen genomför vi ett examensarbete i form av ett utvecklingsarbete. Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i observationer samt filminspelning i samband med vår datainsamling.

Information om studien/utvecklingsarbetet

Vi planerar att genomföra ett utvecklingsarbete på förskolan där en grupp barn tillsammans med pedagoger kommer att få delta i ett par dramaaktiviteter.

Syftet är att vi genom detta utvecklingsarbete vill öka pedagogernas självkänsla i att använda sig av dramaundervisning mer spontant i verksamheten.

Förfrågan om deltagande

Efter att du tagit del av informationen så tillfrågas du om du godkänner att ditt barn deltar i studien. Medverka i studien innebär att barnet kommer att delta i en dramaaktivitet tillsammans med flera andra barn där fokuset i aktiviteten kommer att vara på pedagogens ledande roll. Detta kommer att filmas och observeras för att sedan användas som underlag i examensarbetet som vi står in för att skriva.

Konfidentialitet

Alla uppgifter om ditt barn behandlas konfidentiellt. Detta innebär att de förskolor, barn, eller pedagoger som finns med i undersökningen inte kommer nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att identifiera i undersökningen. Vilken stad eller vilken stadsdel som undersökningen genomförs i skrivs inte heller fram i uppsatsen.

Hantering av data och personuppgifter

Efter avslutat examensarbete raderas all data och insamlade personuppgifter. Inspelning av rörlig bild sker med förskolans Ipad eller liknande verktyg, och lämnar inte förskolans lokaler.

Frivillighet

Deltagande i studien är frivilligt och bygger på att barnets vårdnadshavare ger sitt skriftliga samtycke. Alla deltagare har också rätt att avbryta sin medverkan i studien när som de önskar

utan att ange särskilda skäl för det. För att avbryta sin medverkan kontaktas studenterna, se kontaktuppgifter nedan. Väljer du att inte låta ditt barn delta i studien, eller att avbryta medverkan, så kommer detta inte få några konsekvenser och inte påverka eller inkräkta på ditt barns sedvanliga tillvaro på förskolan.

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att mitt barn deltar i studien

Datum .....

Barnets namn.....

Vårdnadshavares underskrift/er

.....

.....

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mailadresser:

Med vänliga hälsningar

Lisa Wålm Andersen

Amanda Fernberg

Kursansvarig är:

Andreas Jacobsson

E-mail:

8.2 Samtyckesblankett till pedagoger

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare

Till pedagoger

Hej

Vi heter Lisa och Amanda och är förskollärarstudenter vid Göteborgs universitet. Som en del av utbildningen genomför vi ett examensarbete i form av ett utvecklingsarbete. Vi vill med detta brev be er om ert medgivande att delta i intervjuer före aktiviteten samt planering och utförande av en dramaaktivitet tillsammans med barnen, som kommer att observeras samt spelas in i samband med vår datainsamling. Efter aktivitetens genomförande kommer vi att genomföra kollegiala samtal med några av er pedagoger. Ni behöver inte delta i aktiviteten för att bli intervjuad.

Information om studien/utvecklingsarbetet

Vi planerar att genomföra ett utvecklingsarbete på förskolan där en grupp barn tillsammans med pedagoger kommer att få delta i ett par drama aktiviteter där vi studenter kommer att vara med i planeringen och ge stöttning och förslag på hur en dramaundervisning kan se ut.

Syftet är att vi genom detta utvecklingsarbete vill öka pedagogernas självkänsla i att använda sig av dramaundervisning mer spontant i verksamheten, och att drama ska få ta större plats.

Förfrågan om deltagande

Efter att du tagit del av informationen så tillfrågas du om du godkänner ditt deltagande i studien. Medverka i studien innebär att du kommer att leda en dramaaktivitet tillsammans med barnen, där fokuset i aktiviteten kommer att vara på pedagogens ledande roll. Detta kommer att filmas och observeras för att sedan användas som underlag i examensarbetet som vi står in för att skriva.

Konfidentialitet

Alla uppgifter om dig behandlas konfidentiellt. Detta innebär att de förskolor, barn eller pedagoger som finns med i undersökningen inte kommer nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att identifiera i undersökningen. Vilken stad eller vilken stadsdel som undersökningen genomförs i skrivs inte heller fram i uppsatsen.

Hantering av data och personuppgifter

Efter avslutat examensarbete raderas all data och insamlade personuppgifter. Inspelning av rörlig bild sker med förskolans Ipad eller liknande verktyg, och lämnar inte förskolans lokaler.

Frivillighet

Deltagande i studien är frivilligt och bygger på ditt skriftliga samtycke. Alla deltagare har också rätt att avbryta sin medverkan i studien när som de önskar utan att ange särskilda skäl för det. För att avbryta sin medverkan kontaktas studenterna, se kontaktuppgifter nedan.

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien

Datum .....

Pedagogens namn.....

Pedagogens underskrift

.....

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mailadresser:

Med vänliga hälsningar
Lisa Wålm Andersen
Amanda Fernberg

Kursansvarig är:
Andreas Jacobsson
E-mail:

8.3 Intervjufrågor

Intervjufrågor

1. Vad tänker du på när du hör ordet drama i förskolan?
2. Vad känner du för att använda dig av drama tillsammans med barnen i verksamheten?
3. Använder du dig av drama i din undervisning? (Planerat/oplanerat?)
4. Har du fått kompetensutveckling i drama?
5. Vad tycker du är bra /mindre bra med drama som arbetssätt? Motivera gärna hur du tänker kring förtjänster och dilemman med drama i förskolan.
6. Utifrån läroplanen står det att vi ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att uttrycka, kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som tex drama. På vilka sätt tycker du att ni gör det på din avdelning? På vilka sätt tycker du att ni inte lyckas göra det i den utsträckning ni önskar? Vad skulle i så fall behöva förändras för att ni ska kunna uppfylla detta mål?